

Канцеларија на Специјалниот претставник
и координатор за борба против трговија со луѓе

Трудова експлоатација во земјоделскиот сектор

Разбирање на проблемот:

Зошто трговијата со луѓе цути во земјоделскиот сектор?

2. Разбирање на проблемот: Зошто трговијата со луѓе цути во земјоделскиот сектор?

2.1 Општи карактеристики на земјоделската работа

Низ целиот свет има приближно 450 милиони земјоделски наемни работници²² вклучувајќи околу 173 милиони деца во земјоделската работа. Жените заземаат просечно 20-30% од наемната земјоделска работна сила. Според статистиката на Европската унија, во 2006 година имало грубо околу 12,5 милиони луѓе „вработени“ во земјоделскиот сектор, којшто ги опфаќа шумарството, ловот и риболовот.²³ Во Соединетите американски држави има приближно 2,5 милиони земјоделски работници.²⁴

Meѓу 56-те држави учеснички во ОБСЕ постои голема разновидност: на култури кои се произведуваат, во бројот и големината на земјоделските претпријатија, во преовладувањето на емигрантите како работници и на општите услови на земјоделската работа. Сепак, можат да се пронајдат извесни заеднички работи. Овие карактеристики, во комбинација со ефектите од глобализацијата и зголемената емиграција, особено ги изложуваат земјоделските работници на ризик од експлоатација.

Земјоделската работа е обично сезонска. Работните потреби се менуваат според побарувачката на садење или жнеене. Сезонската работа особено преовладува кај овошјето, зеленчукот и хортикултурата. Во практика, на сезонските работници често им недостасува заштита на работното место, вклучително и надомест за невработеност и здравствено осигурување, како и безбедност и стабилност на работата.

Земјоделската работа е физички напорна и честопати опасна. Таа се рангира како една од трите најопасни индустрии, заедно со градежништвото и рударството. МОТ проценува дека секоја година гинат до 170,000 земјоделски работници.²⁵ Во некои земји, работната безбедност и здравствените закони го исклучуваат земјоделскиот сектор.

Земјоделската работа е малку платена. Оние коишто заработуваат земјоделски плати и нивните семејства честопати живеат под линијата на сиромаштијата. МОТ известува дека нивоата на платите во овој сектор се сè пониски отколку во кој било друг, дури и во рамките на Европската унија.²⁶ Руралната сиромаштија особено преовладува во земјите коишто минуваат низ транзиција кон пазарни економии. Во Молдавија, на пример, сите оние кои заработуваат земјоделски плати живеат под прагот на сиромаштијата.²⁷ Во земјите на Централна Евроазија, зачестеноста на руралната сиромаштија е повисоко од националниот просек.²⁸

Земјоделската работа се наоѓа во далечни и изолирани места. Иако постојат исклучоци, поголемиот дел од земјоделството е рурално и во области кои не се добро опслужувани од јавниот превоз. Исто така, фармите и плантажите можат да се простираат на широки површини. Сместувањето на работникот често се наоѓа на работното место и често го обезбедува работодавачот.

22 Оваа бројка не ги вклучува самовработените земјоделци или неплатените семејни членови. Види Peter Hurst, *Agricultural Workers and their Contribution to Sustainable Agriculture and Rural Development*, FAO-ILO-IUF, October 2005, на стр. 2.

23 *Земјоделството во Европската унија: статистика и економски информации*, Европска комисија, 2007, Табела 2.0.1.2 (Основни податоци – клучна земјоделска статистика) и Табела 3.5.1.2 „Лица вработени во земјоделството, ловот, шумарството и риболовот (2000-2006)“: Вработените лица ги опфаќаат сите лица коишто работат за плата или се самовработени, плус неплатените семејни работници. Лицата коишто се вработени во повеќе од еден сектор се бројат само во секторот во којшто главно работат.

24 *Заштита на емигрантските земјоделски работници во Канада, Мексико и САД*, Комисија за работничка соработка, 2002, на стр. 27.

25 *Безбедност со броеви: совети за глобална безбедносна култура на работа*, МОТ, 2003, на стр. 11.

26 Marilyn Pigott, *Decent Work in Agriculture: Background Paper*, ILO, 2003, на стр. 43.

27 Pigott, op. cit., на стр. 47-48.

28 Max Spoor, *Rural Poverty, Agrarian Reform and the Role of the State in Rural Growth and Poverty Reduction in Central Eurasia*, презентација за состанокот за техничка консултација, Регионална канцеларија на ФАО за Централна Азија, Анкара, јули 2007 година. Студијата се фокусираше врз Азербејџан, Казахстан, Киргистан, Таџикистан, Туркменистан и Узбекистан. Руралната сиромаштија е поголема од националниот просек во сите земји освен во Азербејџан.

Земјоделската работа е релативно нерегулирана. Може да биде изземена од барањата во врска со прекувремени работни денови за одмор и здравствени и безбедносни стандарди. Ретко се случуваат инспекции на работното место или земјоделските грижи можат да бидат експлицитно надвор од каков било режим на трудова инспекција. Придонесите за социјално осигурување честопати не ги опфаќаат земјоделските работници. Една студија на МОТ откри дека „помалку од 20 проценти од земјоделските работници биле ефективно заштитени од кој било од деветте можности на социјално осигурување.“²⁹

Како резултат на сите овие фактори, земјоделските работници се соочени со единствена низа бариери во откривањето и спроведувањето на своите права.

Физичка изолација. Во руралните области, работниците честопати не се во состојба да досегнат до социјалните служби, организациите за човекови права, групите на граѓанското општество и етничките доселенички заедници коишто се наоѓаат во урбаните области. Кога работниците немаат превоз, може да биде тешко да бараат друга работа. На работниците емигранти кои се далеку од дома им недостасуваат семејствата и мрежите на заедницата, на тој начин нив им недостасуваат важни извори на поддршка и помош.

Општествена изолација. Без оглед на доселеничкиот статус, доколку работниците се емигранти можеби имаат ограничени јазични вештини. Обично се зависни од емигрантите сонародници или од работодавачот (или трудовиот претприемач или надзорникот) заради толкување и превод. Постојат исто така и образовни и културни бариери за ефикасна комуникација. Во Соединетите американски држави, на пример, многу сезонски фармерски работници чијшто мајчин јазик е шпанскиот имаат ниски нивоа на писменост. Работниците можат да ги сметаат - точно или погрешно – спроведувањето на законите и другите потенцијални владини извори на помош за корумпирани и неефикасни. Некогаш работодавачите ги искористуваат ваквите согледувања со тоа што им кажуваат на работниците дека ја „поседуваат“ полицијата или дека имаат пријатели на „високи позиции“.

Ниски нивоа на синдикалност или учество во работничките организации. И покрај фактот што Конвенциите на МОТ Бр. 97 и Бр. 143 бараат еднаков третман за земјоделските работници во однос на синдикалните права, и иако Конвенцијата Бр. 87 се однесува на сите работници без разлика на нивната национална припадност, нивото на синдикално претставување кај земјоделските работници, а особено меѓу сезонските работници и жените, е крајно ниско. Во практиката, националното законодавство често наметнува ограничувања кои ги попречуваат правата на емигрантските работници да учествуваат во синдикатите или да оформат нивни сопствени синдикати. Ограничувањата ги вклучуваат и правењето на државјанството услов за добивање синдикална канцеларија, определувајќи дека одреден дел од членовите мораат да бидат државјани, или поврзувањето на синдикалното членство со услов за престој или реципроцитет или и двете.³⁰ Во некои држави на одредени категории работници им е забрането да се приклучуваат кон синдикатите (на пр. во Соединетите американски држави, земјоделскиот сектор е изземен од Националниот закон за работничките односи³¹, и до неодамна шпанскиот закон ги исклучуваше непријавените емигранти од нивното право да се придружат на синдикатите и од правото да штрајкуваат³²). Во другите држави, претставниците на синдикатите ги немаат потребните извори за да ги покријат големите рурални територии. На пример, ИУФ-Украина го припишува нагло опфаќање на синдикалното членство кај земјоделските работници делумно

29 Pigott, op. cit., на стр. 52.

30 Општ преглед на емигрантските работници, МОТ, 1999, во став 437.

31 За повеќе информации за слободата на правата на здружување во САД, види *Неправична предност: слободата на здружување на работниците во Соединетите американски држави според Меѓународните стандарди за човекови права*, Хјуман Рајтс Воч, август 2000, достапно на www.hrw.org/reports/2000/uslabour.

32 *Поединечно набљудување на слободата на здружување и заштитата на правото на организирање конвенција*, 1948 (Бр. 87) Шпанија, Комитет на експерти за примената на конвенциите и препораките, МОТ, 2007.

на недостатокот од кадар и извори кои се потребни за да се започне со организациска работа.³³ Резултатот од ова е тоа што работниците не се информирани за нивните права од страна на синдикатите и им недостасува колективна преговарачка моќ.

Недостаток од информации. Поради физичката и социјалната изолација, работниците не се свесни за нивните права и заштита на работните места. Тие не знаат која е нивната минимална плата, дали работодавачите им плаќаат придонеси за осигурување и социјална безбедност, кои барања се потребни за стапките на платеност по парче производ, или какви одбитоци од платата се законски. Тие никогаш не биле информирани за државните агенции за спроведување на законот па затоа можат да претпостават дека ако поднесат жалба или тужба, ќе ги загубат работните места. Во Соединетите американски држави, 41% од непријавените земјоделски работници не знаеле дали се опфатени со работнички надоместок за повреди или други незгоди на работното место.³⁴ Работниците исто така имаат недостаток од информации за тоа како да ги сменат нивните работодавачи, или како да најдат нови работни места. Ипателите на работни дозволи можеби никогаш не биле информирани за тоа што треба да направат ако сакаат да се жалат во врска со некој работодавач кој ги злоупотребува работниците. Земјоделските работници често немаат потпишано работни договори, што значи дека тие всушност не ги знаат условите под кои се вработени. Долгите синџири на кооперанти значат дека работниците не знаат кои се всушност нивните вистински работодавачи.

Страв. Работниците се плашат од губењето на нивните работни места и на губењето на сместувањето кое е поврзано со вработувањето. Тие се плашат дека ако се пожалат за нивните работни услови или ако престанат да работат, никогаш нема да ги добијат парите кои им следуваат. Ако се пријавени емигранти, тие може да стравуваат дека ќе ги загубат работните дозволи и дозволата да останат во државата. Ако имаат сезонска работна дозво-

ла, тие може да се плашат од тоа што можеби нема да бидат поканети да се вратат и да работат и следната сезона. Ако се непријавени емигранти, тие се плашат од тоа дека можат да бидат уапсени и/или депортирани. Тие можат да се плашат од можноста работодавачот да користи насилство против нив или да ги гони и да ги врати на нивните работни места. Тие се плашат од неможноста да ги отплатат сумите кои им ги должат на вработувачите и на агенциите за вработување. Центарот за емигрантски права Ирска (Migrant Rights Centre Ireland) известува дека членовите на Групата за поддршка на работниците со печурки доживеале да бидат ставени на „црна листа“ од страна на одгледувачите на печурки. Некои од нив биле посебно преупредени да не зборуваат со надворешни организации.

„Покренувањето тужби против непријатните работодавачи не е реална опција во најголемиот број случаи. Иако гостинските работници ги знаат своите права – а повеќето не ги знаат – и дури иако приватните адвокати би ги презеле нивните случаи – а повеќето нема да го направат тоа – гостинските работници ризикуваат да се најдат на црна листа и други форми на одмазда врз себе или своите семејства. Во една тужба која ја покрена Јужниот правен центар за сиромаштија, еден вработувач на работници се заканил дека ќе го запали селото на работниците во Гватемала доколку не го повлечат случајот.“

Извор: *Close to Slavery: Guestworker Programs in the United States*, Southern Poverty Law Center, 2007, на стр. 30.

Сиромаштија. Земјоделските работници можеби се наоѓаат на или под нивото на преживување. Самиот опстанок е нивна главна загриженост. Земање слободни денови од работа за да побараат помош или да поднесат жалба едноставно не претставуваат опција. Тие можеби веруваат дека со поднесувањето жалба до работничкиот трибунал е скапа процедура. Во повеќето држави, емигрантските работници немаат право на правна помош.

сат жалба едноставно не претставуваат опција. Тие можеби веруваат дека со поднесувањето жалба до работничкиот трибунал е скапа процедура. Во повеќето држави, емигрантските работници немаат право на правна помош.

Расизам и дискриминација. Емигрантите често се соочуваат со расизам и со дискриминација од страна на работодавачите, полицијата, и од општеството во глобала. Во февруари 2000 година во Ел Ехидо, Шпанија, избувнаа насилни нереди против мароканските работници а нивните живеалишта беа уништени и запалени. Дури и суптилните форми на расизам може да имаат силно влијание. Во Обединетото Кралство, медиумските извештаи за смртта на кинеските работници во заливот Моркамб ги обвинија предрасудите и расизило за небележување на работните услови кои доведоа до оваа трагедија.³⁵

33 Пристојна работа во земјоделството: дефинирање на положбата на синдикатот: работни документи з Регионалниот семинар на МОТ/ИУФ во Источна Европа и Централна Азија, МОТ/ИУФ, 2003, на стр. 32.

34 Наоди од Националниот преглед на земјоделски работници 2001-2002: демографски и работен профил на на фармерските работници во Соединетите американски држави, Министерство за труд на СД, Администрација за вработување и обука (понатаму во текстот „НАВС Преглед“).

35 Смрт на плажата, Тајмс, 25 март 20006; Кинески гангстери имаа слобода да ги експлоатираат собирачите на школки и покрај опасностите, Тајмс, 25 март 20006; Мртов на песокот: расизам, алчност и трагедија во Обединетото Кралство, 15 февруари 2004, достапно на www.dimsun.co.uk; Editorial, Liverpool Daily Post, 7 February 2004.

2.2 Скорешни трендови кои влијаат врз земјоделството

Глобализацијата, емиграцијата и работничкото ангажирање и незаинтересираноста се современи трендови коишто имаат влијание врз земјоделските работници. Глобализацијата се однесува на зголемиениот прекуграничен проток на стоки, услуги и капитал. Индустриските коишто можат да се преместат на места со производство по пониска цена го прават тоа со цел да ги зголемат добивките. Индустриските коишто не се во состојба да извршат преместување – чести примери се градежништвото, домашната здравствена заштита и домашната работа, рестораните и земјоделството – бараат начини да ги одржуваат помали трошоците на други начини, како што се вработување поевтина и попривремена работна сила.

Луѓето се во движење делумно поради политичките и економските фактори поврзани со глобализацијата. Движечките сили – некогаш означени како „туркачки“ и „влечни“ фактори – опфаќаат релевантни разлики во платите и доходот меѓу земјите, општествено-економска дислокација во земјите во транзиција, превирање предизвикано од промените во режило и војна, постоење на емигрантски мрежи и пониските трошоци за транспорт и комуникација. МОТ проценува дека, со исклучок на бегалците, има 27,5 милиони работници емигранти во Европа.³⁶ Во рамките на Европската унија, бројот на емигрантите од земјите во развој сега го надминува бројот на емигранти од другите земји на ОЕЦД.³⁷ Во Северна Америка, којашто ги опфаќа Канада, САД и Мексико, бројот на земјоделски работници емигранти приближно изнесува 5 милиони.³⁸ Не е возможно прецизно да се определи точниот број на непријавени емигранти во ОБСЕ, но проценките се движат меѓу 10 и 15 проценти од вкупниот број емигранти.³⁹ Еуропол проценува дека има годишен проток од околу половина милион непријавени емигранти кон ЕУ.⁴⁰

Две други појави во земјоделството – порастот на трудови претприемачи или посредници и незаинтересираноста за работа – се тесно поврзани со глобализацијата и зголемената емиграција. Трудовото претприемништво се однесува општо на употребата на посредници за вработување и управување со работниците. Трудовите вработувачи, државни или приватни, ги пренесуваат емигрантите преку националните граници за да работат. Во некои земји, вработувачите исто така функционираат како секојдневни раководители и надзорници на работниците емигранти. Практиката значително се разликува по земјите, но доказите покажуваат дека користењето трудови претприемачи, без оглед на тоа дали се тие законски или незаконски, е во пораст. Незаинтересираноста се однесува на начините на вработување коишто се привремени, флексибилни и честопати со половина работно време. Во земјоделскиот сектор, незаинтересираноста за вработување значи дека работниците сè повеќе се вработуваат со краткорочни, дневни или сезонски договори.

И покрај тоа што не се сами по себе негативни, овие сили имаат тенденција да функционираат на начини на коишто се зголемува ранливоста на нискоквалификуваните работници коишто преовладуваат во земјоделскиот сектор на следниве начини.

³⁶ *Towards a fair deal for migrant workers in the global economy*, ILO, 2004, Табела 1.

³⁷ *Towards a fair deal for migrant workers*, op. cit., во став 17.

³⁸ *Protection of Migrant Agricultural Workers in Canada, Mexico and the United States*, Commission for Labor Cooperation, 2002, на стр. 3.

³⁹ *Towards a fair deal for migrant workers*, op. cit., во став 37.

⁴⁰ *Towards a fair deal for migrant workers*, op. cit., во став 37.

Глобализација

- Бројот на фарми во семеен посед се намалува, што занчи дека подобро платените работници (наспроти самовработените фармери и нивните семејства) влегуваат во земјоделската работна сила.⁴¹ Во рамките на Европската унија, консолидирањето е придружувано од брзиот пораст на бројот на фарми во сопственост на правни лица или холдинг групи.⁴² Во Шпанија, на пример, земјоделството „беше трансформирано од семејна работа во систем повеќе фабрики-на полињата со значајни капитални инвестиции што резултираше со помалку а поголеми фарми коишто произведуваат за извозните пазари.“⁴³
- Концентрацијата на малопродажната моќ во големите синџири на супермаркети значи дека се зголемил економскиот притисок врз земјоделството.⁴⁴ Покрај консолидацијата на фармерските загрижености, исто така постои и зголемена тенденција кон специјализирано производство наместо традиционалното производство на мешани култури. Поверојатно е дека специјализираното производство ќе има драматични промени на работните потреби. Во периодите на најголема активност, работната сила може да се зголеми за до две третини.⁴⁵
- Бидејќи трудот се смета за прилагодлива променлива, намалувањето на трошоците за работа е еден одговор на зголемениот притисок на глобализацијата.

„Во многу земји големите синџири на супермаркети контролираат до 80% од пазарот и тие постојано ги намалуваат цените за да се натпреваруваат со ривалите. Производителите мораат да одговорат на нарачките од големите дистрибуции и синџири на супермаркети. Нивните купувачи можат да им се јават на фармерите во кое било време и да побараат натоварен камион, или само една или две палети, од овој или оној производ за следниот ден. Доколку фармерот не е во состојба да го достави тоа, супермаркетот ќе побара на друго место. Фактот што одеднаш се потребни дузина или повеќе работници за неколку часови го оневозможува постоењето на фиксна работна сила.“

„Производителите се принудени да се потпрат врз голема резервна армија од случајни работници, и доселеници и локалци. Овој систем ги принудува производителите да ги намалат трошоците за работа.“

Извор: *Migrants in irregular employment in the agricultural sector of southern European countries*, Parliamentary Assembly Report, Council of Europe, 18 July 2003 (Doc. 9883).

Миграција

- Во земјоделскиот сектор низ државите учеснички во ОБСЕ работи висок процент од пријавени и непријавени емигранти.
- Работниците емигранти се повеќе подготвени да прифатат привремени и сезонски работи и работни места коишто немаат долгорочна безбедност или други бенефиции. Како што забележаа истражувачите во Италија во поглед на земјоделскиот сектор: „Подготвеноста на емигрантите да се приспособат на многу разновидните нивоа на работна побарувачка во текот на годината резултираше со нивно заменување на безначајните италијански работници.“⁴⁶

41 Hurst, op. cit., на стр. 20.

42 *Employment in rural areas: closing the jobs gap*, European Commission Staff Working Document, 2006, во 2.2.4.

43 Philip Martin, *Temporary Worker Programs: US and Global Experiences*, 15 March 2008, на стр. 11.

44 Ben Rogaly, *Intensification of Work-Place Regimes in British Agriculture: The Role of Migrant Workers*, Sussex Migration Working Paper No. 36, July 2006, at p. 2; Nicholas Bell, *The exploitation of migrants in Europe*, European Civic Forum, 2002; *Retailers price strategies are putting the agriculture and food workers under pressure*, EFFAT Express 48, December 2004.

45 *Wage Workers*, ILO, 1996, на стр. 37.

46 E. Allasino et al., *Labour market discrimination against migrant workers in Italy*, International Migration Papers 67, ILO, 2004, at pp. 13-14.

- Емигрантите извршуваат работи коишто локалните работници не сакаат да ги работат. „Валкани, тешки и опасни (З-Д) работи не привлекуваат речиси воопшто домашни работници дури и кога домашната невработеност е голема.“⁴⁷ Истражувањата покажуваат дека онаму каде што постои висок процент на емигранти, и пријавени и непријавени, условите за работа се често лоши.⁴⁸

- Постојаната побарувачка од сезонски земјоделски работници во комбинација со ограничени легални канали на емиграција ги наведува нискоквалификуваните емигранти да користат тајни средства. „Штом еднаш ќе се најдат во земјата домаќин, тие остануваат затворени на работните места во неструктурираните или неформалните сектори, во нередовна работа и во експлоататорски услови на вработеност.“⁴⁹

„Приватните вработувачи или трудовите претприемници остануваат значајни во секторите во коишто постои сезонска побарувачка од работници и кога работниците и работодавачите немаат заеднички јазик, како што е случајот со работниците на фармите во САД кои се шпански говорители. Вработувачите можат исто така да играат важни улоги на пронаоѓање работа кога јазикот не е бариера туку растојанието, како што е тоа случај со вработувањето работници внатре во Бразил или Тајланд.“

Philip Martin, *Regulating private recruiters: the core issues*, in *Merchants of Labour*, ILO, 2006, на стр. 15.

Работничко ангажирање

- Трендот подалеку од директно вработување го ослабнува традиционалниот однос работодавач – работник и ја намалува одговорноста и обврската на работодавачот за спроведување на заштитните мерки на работното место. Работниците можат да бидат вработени од една страна, да бидат надгледувани од друга, а да ги плаќа трета.
- Кога претприемачите и крајните корисници ги споделуваат функциите од типот на работодавач, работникот може да биде несигурен во врска со идентитетот на вистинскиот работодавач и на тој начин да не биде во состојба да ги наметне своите права на вработување.
- Претприемачите ги обезбедуваат дозволите за работа и престој, го организираат сместувањето и превозот, ги надгледуваат условите на работа и даваат плата, работникот зависи од нив за речиси сите животни потреби. Оваа ситуација, позната како „повеќекратна зависност“ ја зголемува ранливоста на злоупотреба.

Обединето Кралство на Велика Британија и Северна Ирска

„Употребата на привремени работници не е ништо ново, бидејќи е во голема мерка поврзана со природата на биолошкиот циклус на производство. Сепак, новоста лежи во технолошкиот развој којшто ги поврзува побарувањата на супермаркетите со инстантното создавање нови порачки. Набавувачите се обврзани да ги исполнат овие порачки во многу кус рок, па оттука се потребни работници буквално „на лагер“ многу флексибилни во поглед на одработените денови и часови.“

Bridget Anderson and Ben Rogaly, *Forced labour and Migration to the UK*, TUC, Compas, 2005, на стр. 26.

47 Gijsbert Van Liemt, *Human Trafficking in Europe: An Economic Perspective*, ILO Working Paper 31, 2004, at p. 8.

48 Dutch National Rapporteur, *Fifth Report on Trafficking in Human Beings*, 15 June 2007, at p. 172; Rogaly Paper, op. cit. at pp. 5-6; *Human trafficking and forced labour: Case studies and response from Portugal*, ILO, 2008, at p. 50.

49 Patrick Taran & Eduardo Geronimi, *Globalization, Labour and Migration: Protection is Paramount*, ILO, 2003, at p. 7.

Работна незаинтересираност

- Привремените, сезонските и работниците со половично работно време имаат помала заштита на работното место, помалку познавања за сопствените права, и се наоѓаат во економски поопасна положба отколку постојаните или долгорочните работници.
- Во некои земји, работодавачите се правно изземени од обезбедување социјални придонеси за привремените или сезонските работници. Во Франција, земјоделските работодавачи имаат полза од режило на „повремени работници“ со којшто се во голема мерка измени од давањето придонеси за социјално осигурување за работниците коишто работат помалку од 110 денови во годината. Стапките на изземање варираат но тие се највисоки во секторот за производство овошје и зеленчук, каде што има 90% изземање за придонесите од страна на работодавачите.⁵⁰ Слични отстапки постојат во Белгија и Германија коишто го намалуваат уделот на работодавачот во социјалното осигурување и во други задолжителни придонеси.⁵¹
- Употребата на програми за привремени работници – усвоени во голем број западноевропски и северноамерикански земји како одговор на емиграциските текови и работната побарувачка – типично го врзуваат работникот за одреден работодавач. Во практиката, ова значи дека е веројатно работникот да прифати лоши или непријатни услови за работа, знаејќи дека жалбата може да доведе не само до губење на работата туку и до губењето на престојот. Работниците исто така можат да бидат неволни да ги побараат своите права затоа што се плашат од тоа да бидат ставени на црна листа од страна на одгледувачите и дека нема да бидат повикани назад на работа во следните години.

Канада

„Кога работниците емигранти им ги искажуваат на работодавачите своите проблеми и грижи, тие тоа го прават знаејќи дека се соочуваат со навистина реален ризик од тоа дека ќе бидат испратени дома според одредбите за репатријација (од програмата). Според овие одредби, работниците можат да бидат вратени, и се враќаат дома од страна на нивниот работодавач, честопати само со претходно известување од еден или два дена, за каква било причина. Оваа способност на работодавачите да можат да извршат репатријација на работниците за каква било причина ... обезбедува плашт на имунитет за работодавачите да се однесуваат со работниците онака како што сакаат, бидејќи секој работник којшто ќе се обиде да приговара може веднаш да биде вратен дома.“

Извештај за статусот на мигрантските фармерски работници во Канада, 2006-2007, УФЦВ, на стр. 9. (Report on the Status of Migrant Farm Workers in Canada, 2006-2007, UFCW, at p. 9.)

2.3 Жени и деца земјоделски работници и емигранти

Жените и децата се две особено ранливи групи, и како земјоделски работници и како емигранти. Голем број меѓународни организации, вклучувајќи ја МОТ, ја имаат документирано феминизацијата на меѓународната трудова емиграција како и порастот на жени како наемни земјоделски работници.⁵² Сепак, и покрај огромната маса знаење создадено со студиите за развој дека жените во многу делови на светот го сносат најголемиот товар на земјоделската работа, сè уште опстојуваат стереотипите за мажите како главни земјоделски работници кај општата јавност и кај креирачите на политиките во поголемиот број земји на дестинација. Потоа ова согледување се одразува врз, на пример, практиките на вработување и емиграциските политики во однос на привремената сезонска работа, кои или претпочитаат машки работници емигранти, или предизвикуваат не толкава видливост на придонесот на женските работници емигранти. Оваа практика не придонесува само за ограниченото вработување жени во легалните канали на емиграција, туку исто така последново го прави помалку видно за важните актери (на пр. социјални-

⁵⁰ *Seasonal workers in European agriculture*, GEOPA, June 2002, на стр. 25 и Табела 6.

⁵¹ *Id.*

⁵² Hurst, *op. cit.*, на стр. 21; Patrick Taran & Eduardo Geronimi, *Perspectives on Labour Migration: Protection is Paramount*, ILO, 2003, на стр. 10.

те работници, синдикатите, државните власти, итн.) коишто би можеле да пружат помош при спречувањето на злоупотребата, да ги идентификуваат потенцијалните жртви и да обезбедат последователна помош на оние на коишто им е потребна.

Во Каталонија, Шпанија, на пример, Информативниот центар за странски работници (ЦИТЕ), организација создадена од страна на синдикатот ЦЦОО, извести дека поголемиот број емигранти од Латинска Америка биле жени и дека исто така имало големо заголемување во бројот на жени меѓу емигрантите од Мароко. Затоа што жените емигранти типично имаат помал пристап до информациите за емиграциските канали и можностите за работа, тие имаат склоност кон тоа да завршат и на дури помалку платени и понепријатни услови за работа.⁵³ Во Франција, Association d'Assistance Scolaire Linguistique et Culturelle известува дека, за разлика од Кинезите, Кинеските честопати пристигнуваат во Франција „ниту со работа ниту со посредник“ и на тој начин се значително онеправдани при наоѓањето пристојна работа и се повеќе склони кон злоупотреба.⁵⁴

Жените исто така се соочени со дискриминација при добивањето повисоко квалификувани работни места како што се ракувачи со машини и во унапредувањето на надзорни позиции.⁵⁵ Во некои земји, вработувањето повеќе жени е дел од намерниот напор од страна на работодавачот за да ги намали трошоците за земјоделското производство. Студиите исто така покажаа дека жените емигранти редовно се соочуваат со сексуално вознемирување.⁵⁶ Во Израел, Kav LaOved известува за многу случаи каде што тајландските земјоделски работнички страдаат од експлоатација и злоупотреба. Иако имаат важечки работни визи, тие се изолирани на рурални фарми, не го зборуваат јазикот, немаат превозни средства и не се во состојба да контактираат со властите за помош.⁵⁷

Според МОТ, над седумдесет проценти од децата што работат се во земјоделството – што изнесува некаде до 132 милиони девојчиња и момчиња под 15-годишна возраст.⁵⁸ И покрај тоа што не сета земјоделска работа која децата ја вршат е штетна по нив, фактот што земјоделскиот сектор е историски недоволно регулиран значи дека на децата може да им недостасува соодветна обука за употреба на опрема и машини, можат да бидат изложени на опасни хемикалии и пестициди и можат да пропуштат можност за образование.⁵⁹ И покрај овие здравствени опасности, земјоделските работници, вклучително и децата, имаат многу мал пристап до здравствена заштита. Во САД, на пример, 9 од 10 деца во семејствата на емигрантските и сезонските фармерски работници немаат здравствено осигурување.⁶⁰ Исто така, поради тоа што детската работа во земјоделството е честопати невидлива зашто децата им помагаат на родителите со задачи или работа на норма, детската работа не се препознава и не се зема предвид од страна на креирачите на политики.

53 Taran & Geronimi, op. cit., на стр. 10.

54 Marc Paul, Association d'Assistance Scolaire Linguistique et Culturelle, *Chinese forced and bonded labour in France*, документ презентирани на 3-тата Конференција на Сојузот против трговија со лица, Виена, 7-8 ноември 2005 година.

55 *Like Machines in the Fields*, Oxfam America, March 2004, at p. 20; *Workers and Unions on the Move: Organising and defending migrant workers in agricultural and allied sectors*, IUF, May 2008, на стр. 6.

56 Mary Bauer, *Close to Slavery: Guestworker Programs in the United States*, Southern Poverty Law Center, 2007, at p. 35; Inter-American Commission on Human Rights Annual Report 2004, Organization of American States, во став 103.

57 Види *Thai workers suffer exploitation and violence*, Kav LaOved, 13 February 2008; *Sexual assault of migrant workers in Israel*, Kav LaOved, 9 February 2007; достапно на www.kavlaoved.org.il.

58 *Global child labour trends*, ILO, 2006, на стр. 17.

59 Hurst, op. cit., на стр. 12-13.

60 *Migrant and Seasonal Farmworkers: Health Insurance Coverage and Access to Care*, Kaiser Commission on Medicaid and the Uninsured, April 2005.

2.4 Идентификување на трговијата со луѓе во земјоделството

Во земјоделскиот сектор навистина постојат примери на физичко насилство, физичко ограничување и вооружени чувари. Сепак, уште почесто, земјоделските работници се предмет на посуптилни облици на принуда и контрола. Нивните пасоши и лични документи можат да бидат одземени од страна на работодавачите, платите да им бидат задржани и можат да бидат предупредени да не се жалат или да зборуваат со други во врска со условите за работа. Можат да бидат ефективно заробени со далечината на местото на работа и можат да се плашат од тоа да не бидат пријавени кај властите за доселеништво или кај властите задолжени за спроведување на законот. Поголемиот дел од овој вид однесување ја сочинува злоупотребата на моќ или злоупотребата на положба на ранливост, во рамките на значењето на Протоколот на ОН за трговија со луѓе.

Пример на случај 1: Полски берачи на домати во Пуља, Италија

Измамничко вработување, должничка обврска, вооружени чувари во кампот

Во јули 2006 година, во заедничката операција на италијанските карабинјери и полската полиција изврши рација во пет работнички кампови во близина на Фоца, Орта Нова и Чериниола, ослободувајќи 113 работници и апсејќи ги сторителите, вклучувајќи ги и вработувачите, чуварите, организаторите и управителите на камповите. Во истрагата се откри дека работниците биле вработени преку огласи во полски весници и веб сајтови коишто ветувале добри плати за берње овошје и зеленчук во Италија. Во суштина, тие работеле за многу малку или воопшто пари и биле физички злоупотребувани. Биле сместени во бараки без вода и електрична струја. Вооружени мажи чувале стража така што никој не можел да побегне. Истрагата била започната по известувањата дека исчезнале 13 Полјаци коишто дошле на работа во Пуља. Службените лица веруваат дека тие биле убиени. Продолжува кривичното гонење на 18 нелегални трговци со луѓе.⁶¹

2.4.1 Општи сценарија на трговија со луѓе во земјоделскиот сектор

Пред сè, можеби најтипичниот облик на малтретирање е неисплатувањето или недоволното исплатување на платите. Исто така, работодавачите редовно прават незаконски и прекумерни одбитоци за сместување, и/или превоз. Понекогаш земјоделските работници мора да ги купат сите стоки – храна, сигурносна опрема, заштитна облека – на кредит во „продавницата на компанијата“, со што ја зголемуваат својата задолженост.

Работниците продолжуваат да работат со надеж дека ќе ја добијат платата којашто им ја должат или затоа што им е кажано дека мора да работат сè додека не ги исплатат долговите.

Ова претставува должничка обврска, коешто МОТ го признава за облик на принудна работа и коешто е исто така забрането со Дополнителната конвенција на ОН за укинување на ропството, трговијата со робови и институциите и практиките слични на ропство.⁶²

Пример на случај 2: Грчки работници на фарма со нарциси во Корнвол, Велика Британија

Лоши услови на живеење и работа, закани

Етнички ромски работници од северна Грција беа вработени од страна на луѓе коишто им понудиле „работа во Англија за 50 евра дневно со храна и сместување.“ Наместо тоа на 44-та мажи им биле дадени шатори за спиење, додека 10-те жени спиеле на подот од колибата. Немало ниту греење ниту водовод. Работниците не биле платени и им биле давани конзерви со кучешка храна за јадење. Кога работниците се пожалиле, шефовите им се заканиле. Еден работник се присетува, „Ме повикаа и ми рекоа, „Знаеш ли што значи да си вплеткан со мафија?“ Па јас реков „не“ и тие ми покажаа пушки и ми рекоа дека никој не си оди.“ По две седмици, еден од работниците успеал да се јави дома. Нивното спасување било организирано од страна на една организација за ромски права во Грција, работејќи со еден грчки православен свештеник во Корнвол. Полицијата ја придружувала групата до аеродроило

61 Извори: Maggiore Giuseppe Battaglia, Carabinieri General Headquarters, *Trafficking in human beings for labour exploitation*, OSCE High-Level Conference on Trafficking in Human Beings for Labour Exploitation, 2006 (презентација); електронска пошта датирана од 15 мај 2008 година од Моника Соколовска, Полска полиција; Fabrizio Gatti, *I was a slave in Puglia*, L'Espresso, 4 September 2006; U.S. Department Trafficking in Persons Report 2008.

62 Во член 1(а) „должничката обврска“ се дефинира како „статус или состојба којашто се јавува со залог од страна на должникот на своите лични услуги или на оние на лицето под негова контрола како гаранција за долгот, доколку вредноста на тие услуги онака како што е разумно проценета не се однесува на укинувањето на долгот или должината и природата на тие услуги не се соодветно ограничени и дефинирани.“

Хитроу, „Портпаролката на полицијата кажала дека ниту еден од берачите на цвеќиња не се пожалил а криминалците не биле испитувани.“⁶³

Второ, работниците можат да бидат физички ограничувани или пак нивната изолираност и недостаток од превоз може да бидат еднакви на услови на ограничување. И покрај тоа што случаите на физичко ограничување се релативно ретки во земјоделскиот сектор, работниците можат да бидат предупредени да избегнуваат напуштање на кампот или да им биде речено дека, доколку ги види полиција, тие ќе бидат уапсени и депортирани. Работниците можат да се чувствуваат заробени затоа што не ја познаваат географската област и не се во состојба да добијат превоз.

Пример на случај 3: Јамајкански сечачи на дрвја во Њу Хемпшир, САД

Лажни ветувања, одземање на пасоши, лоши услови на живеење и работа.

Сопствениците на бизнис со сеча на дрвја најмиле работници од Јамајка. Ги вработиле со лажни ветувања за добри плати и сместувања. Кога работниците пристигнале, откриле дека биле платени далеку помалку од она што им било ветено и биле принудени да живеат во руинирана приколка без електрична струја или вода од водовод, за што им било наплатувано 50 долари неделно за кирија. Пасошите им биле одземени од страна на работодавачите, коишто исто така ги предупредиле во врска со некој работник којшто претходно избегал. Иако мажите имале пристап до велосипеди и можеле да патуваат низ целата област, работодавачите воделе евиденција за тоа каде тие се наоѓаат. Кога еден работник се повредил, му била ускратена медицинска грижа. Им било кажано дека не можат да си заминат додека не исплателе 1.000 долари за трошоците за превоз. Кога еден од работниците му се пожалил на соседот, бил физички нападна од работодавачот. На крајот полицијата извршила интервенција и работодавачите биле осудени за принудна работа (18 У.С.Ц. 1589) и за трговија со луѓе заради слугување.⁶⁴

Трето, работодавачите можат всушност да употребуваат насилство или закани за насилство, или на самите работници или на трети лица, за да одржат покорност. Понекогаш работодавачите даваат предупредувања во форма на приказни за работници коишто избегале и потоа биле фатени и казнети. Овие приказни ја испраќаат пораката дека бегството е невозможно. Понекогаш работниците не знаат дека се чувани сè додека всушност не се обидат да заминат. Коалицијата на работниците од Имокале искажа дека работниците не сфаќаат дека се заробени сè додека не се прошетаат до работ на полето и надгледувачот не се појави со пушка и не им каже да се вратат назад.⁶⁵

Пример на случај 4: Мексикански емигранти во работнички камп во Јужна Каролина, САД

Должничка обврска, изолација, закани за насилство, тепање

Мигел Флорес, трудов претприемач на фарма, вработил непријавени емигранти од Мексико да работат во неговите работнички кампови во рурална Јужна Каролина. На работниците им било кажано дека треба да работат сè додека не ги исплатат давачките за нивното кримчување, кошто им биле одбивани од платата. Исто така биле предупредени дека секој оној којшто ќе се обиде да побегне од камповите ќе биде фатен и убиен. Флорес и другите им се заканиле покажувајќи им огнено оружје. Кога еден работник се пожалил за условите во кампот, Флорес го претепал. Кога друг работник се обидел да интервенира, Флорес го удрил по глава со пиштол, нанесувајќи му тешка повреда. Флорес на крајот беше изведен пред лицето на правдата. Се изјасни за виновен за кривичните дела заговор и ненамерно слугување и беше осуден на 180 месеци затворска казна.⁶⁶

Општи практики во земјоделската експлоатација

- Измамничко вработување
- Недоволна платеност
- Долги работни часови
- Прекумерни и незаконски одбитоци
- Должничка обврска
- Неплатена прекувремена работа
- Без пишани работни договори и потврди за плата
- Без осигурување и даночно плаќање од страна на работодавачот
- Лошо сместување кое е врзано со работата
- Отпуштање по кратка постапка и итно законско иселување поради жалби
- Работни дозволи со коишто работникот се врзува за одреден работодавач

63 Извор: Daniel Howden & Jason Bennetto, *Beaten, starved and denied wages: Greeks rescue victims of Britain's latest 'slave labour' scandal*, The Independent, 13 February 2004.

64 Извор: United States v. Bradley, 390 F. 3d 145 (1st Cir. 2004), напуштено поради неповрзана основа.

65 Телефонски разговор со Лаура Џермино (Laura Germino), Коалиција на работниците од Имокале (Coalition of Immokalee Workers), датирано на 25 август 2008 година.

66 Извор: US v. Flores, 199 F.3d 1328 (4th Cir. (S.C.)).

2.4.2 Примена на меѓународната дефиниција

Според Протоколот на ОН за трговија со луѓе, принудната работа е еден вид експлоатација. Тоа е крајот на еден процес. Различните механизми коишто создаваат принудна работа се наведени како забранети средства – закана или употребата на сила или други облици на принуда; киднапирање; измама; лукавство; злоупотреба на моќ или на положба на ранливост; или давање или примање плати или придонеси за добивање согласност на некое лице кое има контрола врз друго лице. Член 3. Во еден претходен Заднински документ на ОБСЕ темелно се испитува дефиницијата за трговија со луѓе во Протоколот на ОН за трговија со луѓе и таа анализа нема да ја повториме овде.⁶⁷ Секое од „средствата“ наведени во Протоколот за трговија со луѓе можат да се најдат во случаи на трговија со луѓе заради земјоделство. Најчестото и можеби најпроблематично, сепак, е употребата на „злоупотреба на моќ или на положба на ранливост“. Подготвителните работи на Протоколот (Travaux Préparatoires) покажуваат дека фразата „злоупотреба на положба на ранливост“ се однесува на „која било ситуација во којашто вмешаното лице нема вистинска и прифатлива алтернатива освен да се потчини на злоупотребата“. Во Објаснувачкиот извештај на СЕ за Конвенцијата за акција против трговија со луѓе се додава: „Ранливоста може да биде од кој било вид, било физичка, психолошка, емоционална, поврзана со семејството, социјална или економска. Ситуацијата може, на пример, да вклучи несигурност или нелегалност на административниот статус на жртвата, економска зависност или криво здравје. На кусо, ситуацијата може да биде каква било состојба на тешкотија во којашто еден човек е принуден да ја прифати експлоатацијата. Лицата кои ја злоупотребуваат ваквата ситуација флангантно ги кршат човековите права и ги повредуваат човековото достоинство и интегритет, што никој не може валидно да го негира.“⁶⁸

Истражувачите опишаа како специфичните ранливости на работниците се експлоатираат преку однесувањето коешто не ги исполнува очекувањата на јасните закани, насилството или ограничувањето.⁶⁹ На пример, еден неодамнашен извештај на Анти-слејвери Интернешенел (Anti-Slavery International) го употребува терминот „повеќекратна зависност“ за да опише ситуации каде што еден работник зависи од работодавачот или посредникот за една или повеќе основни работи како што се работата, сместувањето, храната и превозот.⁷⁰

Во ситуација на повеќекратни зависности, работодавачот или вработувачот има огромна моќ над работникот, а таа моќ лесно може да се злоупотреби.

Многу суптилни облици на принуда, особено закани и заплашување, предизвикуваат експлоатираното лице да се чувствува крајно несигурно. На тој начин, со нив лесно се манипулира и се ставаат под постојан стрес. Нивната зависност од експлоататорот, вистинскиот или оној за когошто се мисли дека е вистинскиот, го оплеснува нивното контролирање.⁷¹

Зависноста ги влошува ранливостите. Во еден извештај за принудната работа и емиграцијата во Обединетото Кралство се откри дека „многумина емигранти подлежат на експлоатацијата затоа што веруваат дека немаат отворлива алтернатива.“⁷² Овој опис го повторува објаснувањето за злоупотребата на ранливост која се наоѓа во Подготвителните работи на Протоколот за трговија со луѓе.

67 Katy Thompson, *A Summary of Challenges Facing Legal Responses to Human Trafficking for Labour Exploitation in the OSCE Region*, OSCE, Occasional Paper Series No. 1, November 2006.

68 Explanatory Report on the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, став 83.

69 Види, на пример, *A global alliance*, ILO, 2005, во ставови 228, 230; Elena Tyuryukanova, *Forced labour in the Russian Federation today: Irregular migration and trafficking in human beings*, ILO, 2006, на стр. 12-14.

70 *Trafficking for Forced Labour in Europe: Report on a study in the UK, Ireland, the Czech Republic and Portugal*, Anti-Slavery International, November 2006, на стр. 15-16.

71 Klara Skrivankova, *Trafficking for forced labour: UK country report*, Anti-Slavery International, November 2006, на стр. 17.

72 Bridget Anderson & Ben Rogaly, *Forced Labour and Migration to the UK*, COMPAS, 2006, на стр. 40.

Пример за случај 5: Естонец на фарма за печурки во Ирска

Лажни ветувања, долги часови, изолација, страв од депортација

На Андреј му било кажано од страна на една агенција во Естонија дека може да добие добра работа во градежничката индустрија во Ирска со заработка од 400 евра неделно. И платил на агенцијата за вработување 800 евра, наводно за да добие работна дозвола. По пристигнувањето, открил дека нема работна дозвола и дека ќе работи на фарма за печурки. Тој работел по 15 часови дневно, 7 дена во неделата. Му плаќале 275 евра неделно а морал да плаќа кирија од 25 евра неделно. Местото било изолирано, немало јавен превоз, а Андреј не зборувал англиски. Кога побарал ден за одмор или се пожалил за условите за работа, работодавачот му рекол дека може да си замине. Андреј се плашел од депортација па затоа продолжил да работи⁷³.

На истиот начин, професорот Ким пишува,

„Во реалноста, многу случаи на трговија со луѓе се чини дека спаѓаат некаде меѓу согласност и присила ... На тој начин, лицата кои се жртви на трговија се честопати доброволни емигранти коишто бараат економски можности. Веднаш по пристигнувањето, работникот жртва на трговија со луѓе, правно обесправен и културно отуѓен, е далеку поранлив на експлоатација. Работниците можат да добијат оштета. Тие дури можат да бидат слободни да извршуваат задачи или да се движат низ соседството. Сепак, тие не смеат слободно да ја напуштат положбата на работното место по пат на мешавина од заканувачкото однесување на работодавачот со сопствените економски и социјални околности на работниците.“⁷⁴

Горната анализа предлага нов модел на принуда, наречен „ситуациска принуда“, за да се опишат околностите на работникот жртва на трговија со луѓе коишто предизвикуваат да биде ранлив на експлоатација.⁷⁵

Во еден извештај од 2008 година во којшто се резимираат квалитативните студии за принудната работа и трговија со луѓе од десет европски земји, МОТ ги испитува практиките на принудна работа во главните економски сектори, вклучувајќи го и земјоделството.⁷⁶ Во извештајот се опишува континуитет на злоупотреба и се објаснува дека „ранливоста на емигрантите честопати се зголемува со текот на времето бидејќи тие се под притисок да ги отплатат долговите, или бидејќи биле подложени на доселенички контроли и изнудување од страна на криминалните мрежи. Исто така, работодавачите често ја „тестираат“ отпорноста на работниците пред да ги притиснат во поексплоататорски ситуации. Овој процес би можел да се согледа (како) сè потесен лавиринт каде што моќта на работникот за донесување одлуки на крајот се предава.“⁷⁷

„Ова можеби не е ропство, но јас се почувствував како роб.“

Во 2007 година еден литвански новинар по име Аудриус Лелкаитис се преправи како работник емигрант заради тајна истрага. Прво плати 180 фунти за ветувањето за работа на еден криминалец во Обединетото Кралство. Штом пристигна во Лондон, тој плати уште 160 фунти на еден посредник. По ова, тој веќе немаше готовина и мораше да позајми пари за храна. Беше однесен на фарма во Северен Јоркшир, каде што спиел во соба со уште 11-мина други мажи и жени. Сè на сè, 25 луѓе делеле три тоалетни шолји и два туша. Работел повеќе од три седмици пред да прими каква било плата. За 120 часови работа добил само 47 фунти во готовина. Остатокот му бил одбиен за сместување.

Се чувствував очајно. Да беше вистински, сигурен сум дека не би можел да побегнам од некои самоубиствени мисли. Се чувствував ранливо. Морав да молам за мојата работа и за парите коишто ги заработував. Ова можеби не е ропство, но јас се чувствував како роб.“⁷⁸

Криминалната фирма за којашто работеше Аудриус Лелкаитис беше ФокусСтаф лтд. (FocusStaff Ltd.). По објавувањето на извештајот на Би-Би-Си, ФокусСтаф ја изгуби својата лиценца за работа.

73 Извор: *No way forward, no going back: Identifying the problem of trafficking for forced labour in Ireland*, Migrant Rights Centre Ireland, Dublin City University, 2006, во 5.4.

74 Kathleen Kim, in *University of Toledo Law Review*, Vol. 38, Spring 2007, на стр. 967.

75 Kathleen Kim, *The Coercion of Trafficked Workers*, Loyola-LA Legal Studies Paper No. 2008-19.

76 Beate Andrees, *Forced Labour and trafficking in Europe: how people are trapped in, live through and come out*, ILO, 2008 (во натамошниот текст *Forced Labour and trafficking in Europe*).

77 Ibid, на стр. 22.

78 Audrius Lekaitis, *Joining the immigrant underclass*, BBC News, 25 April 2007.

Бидејќи може да биде многу тешко да се направи разлика меѓу прекршувањата на работничките права и трговија со луѓе, за јавноста општо и за полицијата, и особено за истражувачите на работните места, за властите за издавање дозволи и за обезбедувачите здравствена заштита е важно да бидат предупредени за потенцијалните знаци на трговија со луѓе. Тие треба да се запознаат со општите модели на факти и со типичните показатели. На крајот, сепак, секое одредување на трговија со луѓе мора да се врши врз основа на случај по случај. Дури и онаму каде што одредено сценарио не се наоѓа на нивото на кривично дело, може да опфати повеќекратни прекршоци на трудовото право. Прекршувањата на трудовото право треба да се земат многу сериозно предвид, и затоа што се загорзени индивидуалните права и затоа што таквите прекршувања ги создаваат условите за цутење на трговија со луѓе.

Потенцијални показатели на трговија со луѓе во земјоделството

- Закани за насилство или вистинска физичка опасност
  - Ограничување на движењето и затворање на работното место
  - Должничка обврска
  - Закани за депортација/отстранување од земјата
  - Измама, лукавство и лажење при вработувањето
  - Злоупотреба на ранливоста – како што е задржувањето на пасошот и личните документи, задржување на платите; многу лоши услови за живот и работа; врзување на сместувањето со работата; казнување за жалби во врска со условите на работа.
-